

Mūsišķiai upių vingiai: Karautė

Brēkšta AJOLYTĒ

Kaip dažnai būna, užsiimu gal ne itin naudinga, bet labai malonia veikla – žiopsojimu į žemėlapi. Vėl skaitau, rodos, tuos pačius pavadinimus, bet kažkaip kitaip jie antrąsyk akiai ir minčiai atsiveria. Ir vandens gyslūtės vis į naujus pasaulio plotus nuveda – kartą akį užmetusi tikrai neapprėčiau jų kelio...

„Vaikštau“ akimis aplink Pasvalį. Visai šalia, per Girsūdus, teka Karautė, – tokio vardo dar nebuvau girdėjusi. Kas tai – upelis, kuriam prausėsi senovės kariai? Juk senesni žmonės dar panašiai sako: karuomenė, karauti. It siūlelis žemėlapy karanti srovėlė? Ar ne visai... Hidronimų su artima šiai šaknimi Lietuvoje yra ir daugiau, pavyzdžiui, ežeras Karaitis Švenčionių rajone.

Pavadinimo kilmė, kaip rašoma Aleksandro Vanago „Lietuvių hidronimų etimologiniame žodyne“, ne visai aiški: „atrodo, kad tai gali būti labai archaiški hidronimai“, turintys atitikmenų kitose indoeuropiečių kalbose: prancūzų *Carus*, airių *Carad*, **Karantos* ir taip toliau. Indoeuropiečių šaknis **kar-* reiškia „kietas; akmuo, akmeninis“. Palyginimui – švedų *har*; reiškiantis „akmeninės grindys, asla“, senovės islandų *carrag*, turintis reikšmę „uola“.

Senovės skandinavai ir Pasvalio rajono upelis? O galbūt mums giminingų žodžių rastume ir kito Baltijos kranto salose? Vietovardžiai užmena daugybę mįslių...

Ginčijamės, kaip gi tarti šį įdomų upelės vardą? Pasirodo – *Karautis*, kitaip – *Karautė* ar *Kārautė*.

Šis upelis Pyvesos dešinienė įteka Stačiūnuose. Jį apžiūrėjome Girsūduose, kuriuos kerta ir Orija, taip pat dešinysis Pyvesos intakas. Karautė prasideda pelkėse į rytus nuo Smilgių, tarp Židonių ir Petrovkos. Upelis tesūva apie dešimt kilometrų, išilgai kelio Pasvalys–Vabalninkas. Upelį supa daugiausia dirbami laukai, tad visa jo vaga sureguliuota, natūralios tėkmės jau nematyti. Gyvybės jam teikia keli nežymūs intakai.

Girsūduose ir šalia jų Karautės kraštovaizdis kiek įvairesnis. Dirbamą lauką pusračiui apeinanti gatvė čia pavadinta Karautės vardu, šalia – ir pats upelis. Per jį veda žalias tiltelis, per kurį eidamas gali patekti į jaukų parką. Tik upelio srovės reikėjo paieškoti – tiek žolių priekrojo... Malonus praeivis draugiškai nusijuokė: „Ne kažgi čia to vandens rasit, pavažiukit tuoj už kaimo, ten ir šaltinis trykšta“. Žinoma, susigundėm, ir tuojau nulėkėm.

Vos už kaimą žyminčio ženklo išvydom, rodos, pagriovį žaliuojančias ir gražiai vandenin linkstančias kelias pušes. Iki jų – kruopščiai tvarkomas daržiukas. Praeivis *minojo*, kad Karautis teka kažkur prie pušelių, tad skynėmės kelią iki jų. O čia – tarsi koks paslaptingas miškiukas... Pro pušes pramintas takelis veda žemyn, prie upelio ir šaltinio, srūvančio iš žemės gelmių. Per upelį eina lieptelis, dailiu žolių kilimu apaugęs. Suręsta ir maža užtvanka, nuo kurios žemyn krenta Karautės srovė.

Išsyk pakėrėjo mistiškos Karautės vandens gelmių pilys... Nesu gyvenime mačiusi, kad dugno žolės šitaip didžiuliai voratinkliais ištįstų ir suformuotų bokštus – it paslaptingas pasakų pilis. Gal ir Karautės vandens deivė – Jūratė – čia įsikūrusi...

Šaltinėlis aptvertas, atskirtas medine tvorele nuo upelio vandens. Karautė nors čia ir sraunesnė, kupinesnė, tačiau žaliai „žydi“, o ir šaltinėlis atsigerti jau nevilioja... Iš dugno vis kyla burbulai – tik neaišku, kokios gyvybės...

Vietiniai pasakoja, kad vaikeliai iš kaimo plūsdavo upelio link – čia maudydavosi. Vyresni čia nešdavo pieno *kanelius* – merkdavo šaltinin, kad pienas liktų vėsus. Įmerkiau pirštą – nors vanduo nešvarus, bet šaltas, kūnui gaivus.

Aplankėme Girsūdų bibliotekinę Vitą, klausiamo – kažin, kas galėtų ką papasakoti apie Karautės upelį? Ji čia pat nušvinta – kolegės Daujėnuose turi čia tarnavusio kunigo ir poeto Jurgio Tilvyčio-Žalvarnio poemą „Daujėnai“, kurioje minimas upelis, ir tuoj pacituoja:

Karautė šalia Girsūdų.

Paslaptingos Karautės gelmių pilys.

*Šalimis regėjos
kviečiai ir rugeliai,
Girsudu ganyklos,
ir Trako krumeliai.
Čia teka nors menkas,
bet visgi upelis,
Kur randasi vandens
keleiviui lašelis,
Senesni pavargę čia pailsį gauna,
O duoną atmirkę smotelį
ragauna...*
(poetinė kalba netaisyta)

Nuvykstame į Daujėnus – knygėlės pavartyti. Kol randame, kaip prie bibliotekos nuvažiuoti, kiek užtrunkame – vyksta kelio remonto darbai. Mus su šypsena pasitinka bibliotekininkė Nijolė. Parodoje – vietinio gyventojų rasta ir bibliotekai padovanota originali Tilvyčio-Žalvarnio knygelė ir aprašyti jo gyvenimo istorijos epizodai. Poemos autorius gimė netoli Tauragnų, gyveno 1880–1931 metais, vikaravo Krinčino parapijoje.

je. Ant kalno įsikūrę Daujėnai jam priminė gimtinę, ėspūdis ir nugulė į šiam kraštui skirtą poemą, išleistą Kaune 1910-aisiais. Kunigas praeidavęs ir pro Girsūdus, Patrakę, matęs ir Karautę – ir ją įpynė poemon.

Kadaise, matyt, iš šaltinio ir gerta – juk šaltinio vanduo tyras, puikiai vasarą gaivina. Įdomi detalė – ir duonos mirkymas vandenyje. Tuoj prisiminiau, jog probabutė karštymečiu taip darydavo duonos gėrimą – jau nebevalgoma, sužiedėjusią, duoną sulaužydavo ir užpildavo šaltu vandeniu. Tada dėdavo šiek tiek cukraus ar medaus – žiūrint ko turėdavo, leisdavo kokią dieną pabūti ir gerdavo – tuoj atgaivindavo.

Matyt, ir daugiau ką Karautės upelis yra sudominęs – ir jo vardas, ir tėkmės savitumas žadina smalsumą...

Aidos GARASTAITĖS
nuotraukos

Priekyje – šalia Karautės iš žemės gelmių trykštantis šaltinis. Čia žmonės šviežią pieną vėsina, gaivus jo vanduo kadaise ir gėrimui tikęs.

Rugpjūčio 1 d.
Tetirvinų parke
Vasaros šventė 2020

Programa:

11.00 Krepšinis 3x3

13.00 Pasvalio r. seniūnijų sporto žaidynių-virvės traukimo ir svorsčių kilnojimo varžybos. Šventės metu veiks LOTERIJA

16.00 Šventės atidarymas, apdovanojimai

16.30 KONCERTUOJA:
Pasvalio KC Pumpėnų sk.
Jurgėnų kultūros namų mišrus ansamblis „JURGINO ŽIEDAS“,
Vaškų sk. liaudiškos muzikos kapela „VAŠKAI“

18.30 ŽAIDYNĖS: rankų lenkimas, slidinėjimas, vandens nešimas, virvės traukimas, vaikų laimės šulinys

21.00 Loterijos rezultatai, apdovanojimai

21.30-24.00 DISKOTEKA

Organizatoriai Tetirvinų krašto bendruomenė

Rugpjūčio 1 d. (šeštadienį)

**KVIEČIAME SUSIRINKTI PRIE PAMINKLO
LIETUVOS DIDŽIAJAM
KUNIGAİKŠČIUI
ŽYGIMANTUI
AUGUSTUI**

– MINĖSIME 500-ĄSIAS JO GIMIMO METINES!

11 VAL. Iškilmingas minėjimas prie paminklo.
Veiks Pasvalio Mariaus Katiliškio viešosios bibliotekos paroda „Lietuvos ir Lenkijos valdovs Žygimantas Augustas“.
Jūsų lauks jubiliejinis tortas.
(Vilniaus g., Pasvalys)

12 VAL. Padėkos Šv. Mišios
Pasvalio Šv. Jono Krikštytojo bažnyčioje.

**MALONIAI
LAUKIAME!**

Reginys bus fotografuojamas ir filmuojamas

